

» — » 26-27 որ հանէ ի վերին քաղաքն որ հանէ ի բարութիւնն ի վայելուչ փափաքելի յանանց վայել- արքայութիւնն երկնից:

Այն հոգին վերջն ու ինչպէս շահագործուի. ո՞վ պատուական եղբարք, աղաչեմ յիշել զանպիտան գրիչս և զծնողսն մեր, մանաւանդ և զԱսրգիս զվարդապետն իմ որ յայսմ ամի փոխեցաւ ի Քրիստոս յերուսաղէմ քաղաքի, որոյ ողորմեացի Քրիստոս Աստուած:

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

Ա.

ՅՈՐԾԵՐ ՈՒ ԵՐԱՅՆԵՐ, Տիրան Մազմանեանի՝

Հրասարակի Մ. Ն. Պանախեան, Նիւ Եօք Տոգր. 1927 «Արմա» Բ. Թախալեան, Հալեպ 8⁰ էջ 180. Գին 75 սկնր:

Տիրան Մազմանեանի այս հասարակը որ կը պարու- նակէ 12 ներուածներ, նորավէպ մը, **Իր Երազ**, և **Աստաղիկներ** վերնագրով երեք ուրիշ նորավէպեր, հաւաքած հրասարակած է եղերաբայս հեղինակին հայ- բնակիցը, Մ. Ն. Պանախեան. Նիւ-Եօքէն, իբրեւ յուսարան հեղինակի յիշատակին:

Տիրան Մազմանեան, Սերասխոյի, 33 գաւառներու կեանք մը ունեցած է, մանաւ ճառակէն իբր ուսանող հեզգնէ՛ւ աշակերտելով Սերասխոյ Արամեանին, Բեր- յի Միխրաբեանին և Վենեսիկի Մուրա-Ռափայէա- նին, որուն քննարկը կ'աւարտէ 1914ին: Ուսուցչութեամբ ապի մը կը մնայ այս վերջին վարժարանին մէջ, ան- կէ՛ կ'անցնի Զուլիբեյա, Լոզանի համալսարանին մասնաճեղհ գրականութեան դասընթացքին հետեւելու համար, երբ անոգիմ հիւանդութիւն մը կը զամէ զինքը անկողնին:

Անկէ վերջ՝ իր ամբողջ կեանքը եղած է աւ- ռապաններու, զգլաններու, լիւմներու, ցուպին յուսախաբարութիւններու, աղային աղէտներու պատճա- ռած անգոհաններու շարան մը, որոնք իր առկէն իսկ սկիւր մարմինն ուժերը միասակի մը կը վերածեն՝ զե- բեզմանի սեւ լուսութեան մէջ ապրանովելով իր զգայուն հոգիի խաղաղութիւնը եւ լեռնակուտակ վիճերու քա- փովանքը:

Մազմանեան կը պատկանի մեր բանաստեղծներու այն խումբին որ իրենցմէ խառնափող կեանքին սեւ նախա- զգացումովը լեցուն՝ մուսայի և կնոյ և այլոց հոգերու ու նախադասութիւններու մէջ ուզած են պատկերացնել երազներու ու տեղականի իրենց կարօքը ու անոգիմ ի- բականութիւններու դառնութիւնը:

Հասարակ ծայրէ ի ծայր մանուսն աղիւղորմ երգ մըն է, սիւր բզկտոյ, հոգին ցնցող, հուսաբէ և յայտի բա- փովանք մարդ, զերբանին մեղքով զծուած տեսակ մը մուսայի, սխուր, եղբական, զերեզմանցէն յուսանաւե- ցնող պատկեր մը, որուն մէջ միակ իրականութիւն մը

կարծես կը յայտնուի, ցուր, անազորոյն, անաւոր և և մշտակայ, մանուսն տեսիլը, և մարդոց ու կեանքի սը- նանկութիւնը:

Եւ ամբողջ չէր կրնար ըլլալ, երբ հեղինակը դպրո- ցի գրանեղաններէն իսկ կ'զգար մարդկային զաղախաւ- ներու անհասարակութիւնը, անպարտիւնը որ կը շինուի ա- սոր հետեւանով. ազատ բախիլի կաշկանդումը, աւ- ժանիքին ուրացումը և անհասարակ, բարբարոս պատե- ռազմի մը անեղանութեան մէջ, մարդոց և ազգերու անբանացումը. զազանային բնազդներու անաւոր պոռ- քումով մը, որ կը բնէ իդէալին, սորա թիւններուն դէմ, սիրոյ, զուրի, եղբայրութեան, բոլոր ազնուական ու փափուկ զգացումներու քաղումովը: Այս է, բանի մը տողերու մէջ, ինչ որ կը պարունակէ Մազմանեանի գիրքը:

Մեր հանդէսին անհուկ էջերը բոլի չեն սառ մանա- ման վերլուծումի մը երբեքուցու հեղինակին զորքը. բայց այդ զրկին ընթերցումը մեզի ամենէն աւելի վիշ- ակաւ ա՛յն բանին համար, որուն դէմ կ'ընդվզի հե- ղինակը, կեանքին համար. և մենք պիտի ուզէինք որ ապրէր հեղինակը. նոյնիսկ չսիրուած ու բուսաւոր այդ կեանքը, որպէսզի բայսը ունենայինք տեսնելու իր ներշնչուած գրիչին արդարութիւնները եւ զգայուն ե- բեականութեան կենդանի պատկերացումները, աւելի բեզում, աւելի նոյն, աւելի հասուն:

Գիրքը համոզեցով կը կարգացուի մինչեւ ծայրը. իբ- բեւ զիս, իբրեւ պատկերացում, իբրեւ խորհուրդ. իբ- բեւ հոգեբանական վերլուծում, և իբրեւ ազդեցիկ ստեղծարարութիւն: Իբր նմոյշ, յառաջ կը բերեմ իր **Պանդուխտի Տեսիլ** ներուածեն մաս մը:

*Պանդուխտ հոգիս՝ աշխրբուս հետ արտասուեց,
Իրենի սրտիս քրդիս հետ բռնկեցաւ:
Ու տեսայ սե հայրիկն մէջ խաւարին
Հայրենի լոյս պատկերներըս մերկորէն.
Տեսայ հայրիկս, յոյժած . . . բոլոր հակաառի,
Եւ սէր մայրիկս, որ բիրբեր բամակով՝
Զբմբան զաւլապա կը հիւսէր.
Տեսայ քայրերս, յորդահեղեղ մաղբերով՝
Եւ աղբարներս, որոնք ծնրած կ'երգեն անկերջ,
Երեւոյններու հաւուցով.*

Ու ծեր կատուս վարսազեղ

Որ կը մրափէր փէշին վրայ Թաւ զորդին:

Եւստաղէմ

Գ. Մ.